

Kent Müzelerinin Öneminin Örneklerle İncelenmesi Examining the Importance of City Museums with Examples

Makbulenur BEKAR^{1*+}, Demet Ülkü GÜLPINAR SEKBAN²

¹Department of Landscape Architecture, Karadeniz Technical University, Trabzon, Turkey

²Department of Landscape Architecture, Karadeniz Technical University, Trabzon, Turkey

³Department/Research Institute, University, City, Country

*Corresponding author: mnurbekar@gmail.com

+Speaker: mnurbekar@gmail.com

Presentation/Paper Type: Oral/ Full Paper

Abstract – Cities have changed in every sense from past to present. For example, demands and needs have increased and consequently changed. As a result; the cities have a complex structure that is not stable. In this process, declining green areas have directed people to different recreation demands. Recreation is defined as the meaning of leisure activities. Today, city museums have taken their place in the recreation options of people. The city museums functions, which reflect the distinctive features of cities, have many functions. Among its most important functions, it provides the permanent characteristics of the city to the next generations. Within the scope of this study, the concept of city museum opened in almost every city is examined. The importance of the city museum was analyzed with examples from the world and Turkey. As a result of the study, the contribution of the city museums to the city, their relationship with the city identity and the contents of the city museum were examined.

Keywords – recreation, city museums, city identity

I. INTRODUCTION

Kentler, her birey için mekân olmanın ötesinde birçok anlamı taşımaktadır. Karmaşık yapısıyla kentler, sosyolog, ekonomist, kent plancısı ya da bir mimar için farklı şeyler ifade etmektedir. Aynı şekilde kentlerde, geçmişten günümüze teknoloji gelişim ve değişimler nedeniyle farklılaşmış, çağların toplumlarınca da farklı şekillerde anlam kazanmıştır. Özellikle yakın geçmişte yaşanan değişimler, yaşadığımız çağdaş kentin, coğrafi anlamının farklı olan şekilde birçok yeni anlam kazanmasına ve değerlendirilmesine neden olmaktadır (Peker, 2006).

Günümüzde birçok nedenden kaynaklı, dünya yüzeyinde ticaret, nüfus, tüketim malları, kültür ürünleri ve benzerlerinin hareketliliği giderek artmaktadır. Bu nedenle, dünya pazarındaki turist, tüketici, yatırımcı paylarını arttırmak ve bölgesel, ulusal ve uluslararası medyanın dikkatini çekmek amacıyla tüm kentler rekabet halindedirler. Tüm bu deneyimler göstermektedir ki; marka kent olabilmek artık kentler için de rekabet gücünü belirlemede etkin bir araç haline gelmiştir. Bu nedenle, dünyada çok sayıda kent yeni bir marka oluşturma sürecini ve potansiyellerini yenileme çabası içindedir. Kelime anlamı olarak marka, değer katılmış ürün olarak tanımlanmaktadır. Kentin marka olması ya da kent markalaşması ise, en temel anlamı ile kente ölçülebilir ekonomik, sosyal ve kültürel değerler katmaktadır. Bu süreç markalaşma stratejilerinin kent üzerinde uygulanmasıdır. Örneğin Paris "aşk"tır, Milano "stil" ve New York "enerji"dir. Bunlar da kent ile özdeşleşen markalardır ve çözülemeyecek bir biçimde mekânlarının tarihlerine ve yazgılarına bağlıdır (Peker, 2006).

Kültürel miras ve müzelere erişilebilirlik, turizm çevreleri tarafından son yıllarda önemli kavramlar arasındadır (Şen

vd., 2014). Kültür, bir milletin gelenek ve görenek, örf ve adet, dini inancına bağlı hayat tarzı, nesilden nesle aktararak kültürel miras oluşturur. Bilim, sanat, edebiyat, mimari alanda yaşanan ve yaşayan bireyler ile oluşturulan her şey kültürel miras kapsamındadır (URL-1).

Farklı bir deyişle ise kültür, bir toplumun ya da bütün toplumların birikimli uygarlığıdır. Kültür belli bir toplumun kendisi, bir dizi sosyal süreçlerin birleşimidir. Kültür tarihidir ve sürekliliği bulunmaktadır. Eğer kültür bir kuşaktan kuşağa geçiyorsa onun her kültürde sebepleri ve sonuçları vardır. Kültürün devamlılığını ise gelenekler ve görenekler sağlar. Çünkü her kültürün başlangıcına uzanan bir geçmişi ve hikayesi bulunmaktadır. Aslında kültürel sürdürülebilirlik olarak anlatabileceğimiz bir bu süreç, doğası gereği kaçınılmazdır. Elbette; kültür de süreç içerisinde değişir. Fakat bu değişim uyumlu olacak şekilde gerçekleşir. Fakat doğal koşullar, kültürel özellikleri belirleyecek kadar etkili ya da güçlü değildir, fakat kültürler zaman boyutu içinde doğal mirası uyum gösterirler (Cebeci Çakılcıoğlu; 2005; Öztaş ve Zengin 2008'den alınmıştır).

II. KENT MÜZELERİ

Müzelerin tarihsel gelişim sürecine baktığımızda, organik bir yapı bulunmaktadır. Bu yapının toplumsal yaşam pratikleri tarafından dönüştürdükleri ve sahip oldukları bilgi birikimleri bulunmaktadır. Yani günün ekonomik, politik koşullarını ve sosyo-kültürel anlayışını belirlemede rol aldıkları kolayca görülmektedir. Bir yandan birer eğitim kurumu olarak tanımladığımız müzeler diğer bir yandan belirli bir ideolojinin ve ideolojik bir çabanın aracı olarak da kabul edilmektedir. Müzeler günümüzde halen çoğu Afrika ülkesinde olduğu gibi ulusal kimliğin inşasında önemli bir

işlevi görmektedir. Müzeler sahip olduğu envanterlerden çok o envanterlerin ifade ettiği anlam kaynağıdır. Farklı bir deyişle ise, onların aracılığıyla toplumun erişimine sunduğu bilgi kaynağıdır (Altaylı, 2011).

Kentin tarihsel sürecini, ortaya çıktığı günden başlayarak günümüze kadar yaşanan süreci bizlere kent müzeleri anlatmaktadır. Bu kapsamda kentin insanlarını da içine alan, gündelik hayattaki gelenekleri ve bunların dönüşümünü içeren ve somut olmayan kültürel mirası yansıtan bir kurguda kurgulanmaktadır. Kentte yaşayan her din, dil, ırk ve kültürel grubun kent tarihindeki yerini ve etkisini kucaklamalıdır. Kentin eski ve yeni yaşayanları tüm kent nüfusunu ve kentteki bütün toplum kesimlerini temsil etmelidir. Hızla kaybolan konulara öncelik vermeli, yaşayanların anılarını, hikayelerini de derlemelidir (ÇEKÜL, 2013).

Günümüzde ise klasik müze anlayışına yeni yaklaşımlar ve tasarım kararları gelmiştir. Kent müzeleri ise bu yaklaşımlar arasında yerini almaktadır. Kent müzeleri, İnsanları yaşadıkları veya yeni geldikleri kentler hakkında bilgilendirilmek için düşünülmüş yapılardır. Kent müzeleri, kentin tarihi, coğrafyası, ekonomisi, tarımı, sanayisi, kültürü, doğal güzellikleri, yemek ve mutfak kültürü gibi birçok değişkenleri içermektedir. Aynı zamanda birçok güçle gerçekleştirilen belediye hizmetlerinin de yardımıyla isteklere teknolojik ortamda sunulduğu mekanlardır. Kentlerin hızla büyümesi, yaşayanların bir kesiminde diğer kesimlere yapılan hizmetleri görmedikleri için tam olarak bilememektedir. En genel anlamda kent müzelerinin yararları şu şekilde sıralanmaktadır (URL-2).

-Kent müzelerinde bu hizmetler görsel ve işitsel olarak tanıtılmaktadır.

-Kentin tanıtımını ilgililere aktarmaktadır.

-Kent içerisinde sadece obje yada somut ürünleri değil aynı zamanda hikayeleri ve anıları da aktarmaktadır.

-Teknolojik ortamlarda insanlara sunulan sunumlar sayesinde anlatılanlar son derece etkili olmaktadır.

-İnteraktif olarak kullanılan kiosklarda da kenti daha iyi tanımakta ve yapılan hizmetleri kolay kolay unutmayacak şekilde öğrenmektedirler.

-Ses sistemi sayesinde aynı anda birden fazla dilde sunulmaktadır.

-Tamamen elektronik gezi kullanıcılarına kolaylık sağlamaktadır.

-Kiosk' lar ile interaktif bilgi alışverişi, sunumlar ile yerli ve yabancı ziyaretçileri kent hakkında bilgilendirme, maketler ile ziyaretçilere kenti kolayca tanıtabilme kent müzelerinin yararları arasındadır (URL-2).

ÇEKÜL (2013) tarafından kent müzelerinin genel amacını; binlerce yıllık geçmişleri ve içerisinde barındığımızda toprakların ev sahipliği yapmış olduğu uygarlıkların yaratmış olduğu kültürel birikimin taşıyıcısı olan kentlerimizin, bu uygarlıklardan kendi payına düşen mirası, modern müzecilik anlayışları doğrultusunda, teknolojinin imkânlarından da yararlanarak bugünkü kuşaklara taşıyabilmek olarak tanımlanmaktadır.

Kent müzeleri, buldukları kentlerde simgeleşen hafızalarda yer etmiş, hikayesi ile kentliyi etkilemektedir. Diğer müzelerden farkı ise kentliyi bir araya getiren bir mantığa dayanmaktadır. Geçmiş anlatırken, bugünü belgeler ve gelecek için hayal etmelerini sağlar. Kentin geleceğine dair syout senaryolar sunar. Böylece kent müzesi, birçok insanın rengini, görüşünü, kente dair benzetmelerini içine çeker. Çünkü bu müzelere her şeyden önce kentlinindir.

Çünkü insan odaklı olup bireyleri ilgilendiren her olgu kent müzelerinin çalışma alanına girer. Toplumsal tarih ve giderek artan kentsel tarih tüm unsurları ile kent müzelerinin çalışma alanı içindedir. Yani; faaliyetlerini geliştirerek kenti geçmişten günümüze kentlilere ve dışarıdan gelen ziyaretçilere anlatan hafıza mekanları haline gelen mekanlara "Kent Müzesi" diyebiliriz (Altınçekiç, 2017).

Büyük komutanlar, fatihler, krallar kent müzelerinin kahramanları değildir. Anlatılan hikayeler de zaferleri, yenilgileri değildir. Bu müzelerde anlatılan hikayeler sıradan insanlar, vatandaşlardır. Örneğin aşçılar, kasaplar, manavlar, marangozlar, öğretmenler, ve benzer bireylerdir. Kent müzelerindeki tarih sivil ve yerel bir tarihtir. Kent müzesi, bir kentte yaşanan yerel sivil tarihin belgelenmesi, bir araya getirilmesi ve sergilenmesidir (ÇEKÜL, 2013).

Kent müzelerinin tarihi gelişimine baktığımızda ise; 19. yüzyılın sonlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır. Göçmenler yeni bir kıtada yeni bir hayat kurmak için Avrupa'nın farklı ülkelerinden Amerika'nın topraklarına doğru yola çıkmıştır. Bu göçmenler tanımadıkları bilmedikleri yaşam alanlarında birçok kent parçası oluşturmuşlardır. Oluşturdukları yeni kentlerde birlikte yaşamayı öğrenirken başlarından geçenleri belgelemek istemişlerdir. Bu süreç içerisinde, kentin tarihi ile birlikte kendi tarihlerini de yazmışlardır. Birlikte bir geleceği oluşturan insanlar, yaşadıklarını unutmamak ve unutturmamak, kendilerinden sonra gelenlere aktarmak istemişlerdir. Bu aktarım için kent müze ve arşivlerini kurdular. Çünkü onlar farklı dil, din, ırk ve geleneklere sahip insanları kaynaştırmak, ortak bir kültürde ortak bir dil oluşturmak istediler. Çünkü kent müzeleri, farklı kökenlerden gelen insanların bütünleşirmenin ve onlara ortak bir kimlik kazandırmanın aracı olmaktadır (ÇEKÜL, 2013).

Aynı zamanda kent müzeleri, kent kimliğini ve kentlilik bilincini geliştirmektedir. Kentte yaşayan farklı etnik, dinsel, kültürel, toplumsal gruplar arasında karşılıklı anlayış, saygı ve ortak yaşam kültürünü geliştirmektedir. Bunlar bir sivil platform oluşturarak kentlilerin kentteki tarih mirasını korumasında aktif bir rol oynayıp, kentin sorunlarına çözüm bulma kapasitesini arttırıp katkıda bulunmaktadır. Kentin bir bütün olarak ve derinliğinin ortaya çıkmasına yardımcı olan, iletişim, eğitim, koruma ve kültür merkezleri olarak kent müzeleri öne çıkmaktadır. Dünyanın çeşitli kentlerindeki kent tarihi müzesi, kent müzesi, belediye müzesi, kentsel gelişim müzesi, tarih müzesi gibi adlarla anılan bu müzeler, kuşkusuz bir kentten ötekine farklı birçok özelliğe sahiptirler. Ancak, kent müzeleri, genellikle, örgütledikleri sergilere ek olarak, oluşturdukları arşiv ve kütüphaneler, sağladıkları araştırma olanaklarıyla, yaptıkları yayınlarla, düzenledikleri kurslar, konferanslar, kongreler, sinema, tiyatro gösterileri, şenlikler, kent turları ile yukarıda sayılan işlevlerini gerçekleştiren kuruluşlardır (Siller, 2010).

III. ÇALIŞMANIN AMACI

Yapılan bu çalışmanın amacı; kent müzelerinin hedeflerini yansıtırken peyzaj mimarlığı meslek disiplininin bu hedefteki yerini tanımlamaktır. Kültürel miras ve kent kimliğini yaşatmak gibi hedefler birçok meslek disiplini kapsamaktadır. Bu kapsamda peyzaj mimarlığı mesleği de yerini almaktadır. Çalışmanın ana materyalini oluşturan Trabzon Kent Müzesi yerinde gözlem çalışmaları doğrultusunda incelenmiştir. Elde edilen fotoğraflar

doğrultusunda peyzaj öge ve elemanları tanımlanmıştır. Çalışma sonucunda kent müzelerinde peyzaj mimarlığının yeri ve önemi tartışılmıştır. İleride yapılacak olan kent müzeleri ve çeşitli iyileştirme çalışmaları için peyzaj mimarlığı açısından önerilerde bulunulmuştur.

IV. ÇALIŞMA ALANI VE YÖNTEM

Çalışma kapsamında türkiyeden ve dünyadan örnek olacak Kent Müzesi incelenmiştir. İncelenen kent müzeleri gerek coğrafik gerekse kültürel anlamda peyzaj mimarlığı meslek disiplini açısından oldukça önemli illerimiz arasındadır. Bu özelliklerinin neredeyse hepsi ildeki kent müzesinde yer almaktadır. Bitkisel dokusunu anlatan resimler, geleneksel kıyafetler ve benzeri birçok detay müzede yerini almıştır. Çalışma da yöntem olarak Trabzon kent müzesinden çekilen fotoğraflar üzerinden işlenen peyzaj öge ve elemanları tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Trabzon kent müzesi bileşenleri

Resimler	Bitki	Topoğrafya	Tarihi yapı-objeler	Turistik alanlar	Yöresel Kıyafetler
					
					
					
					
					
					
					
					
					
					

Tablo 2. Bursa kent müzesi bileşenleri (URL-4).

Resimler	Bitki	Topoğrafya	Tarihi yapı-objeler	Turistik alanlar	Yöresel Kıyafetler
					
					
					
					

Tablo 3. Worms kent müzesi bileşenleri (URL-5).

Resimler	Bitki	Topoğrafya	Tarihi yapı-objeler	Turistik alanlar	Yöresel Kıyafetler
					
					
					
					
					
					

V. SONUÇ

Yapılan bu çalışma kapsamında örnek alan olarak kent müzeleri irdelenmiştir. Birçok meslek disiplini için farklı anlamlar ifade eden bu müzelerin peyzaj mimarlığı meslek disiplini açısından önemi ve ifade ettiği anlamlar göz önünde bulundurularak şu sonuçlara varılmıştır;

-Kent müzeleri, halkın kent kimliklerinin çok daha büyük ölçüde farkına varmasını ve bunun değerini bilemesini sağlamaktadır.

- Turizm ve rekreasyon için farklı bir “turizm rotası” oluşturmaktadır.

-Rekreasyon olanakları sunmaktadırlar

- Kent kimliğine katkıda bulunmaktadır.

- Tarihi mirasın korunmasına destek verirken, eğitimde önemli roller oynamaktadır.

- Kente dair bilgileri öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.

-Yöresel değerleri yansıtmaktadırlar.

- Kentlilerin yaşam kalitesini yükseltmektedir.

- Kentlilerin temel ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

- Çağdaş müzeler olması nedeniyle kent halkına teknolojik avantajlar sunmaktadır.

- Kent müzeleri sayesinde kentler yerel/yabancı turistlere kent kimliğini tanımlamaya çalışmaktadır.

- Dinamik kültür merkezleridir.

- Kent tarihinin, özelliklerinin kalıcı olmasını nesilden nesile aktarılmasını sağlamaktadır. Bu sayede bilginin kalıcılığı sağlanmaktadır.

- Kent müzelerinin her aşamasın peyzaj öge ve elemanları yerini almıştır. Bu nedenle kent müzeleri tasarımıda diğer meslek disiplinleri olduğu gibi peyzaj mimarları ile multi-disiplinli çalışılmalıdır.

- Kent kimliği ve kültürel mirasın en önemli parçalarından olan peyzaj öge/elemanlarına kent müzelerinde daha fazla yer verilmelidir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; her kentin kentine göre kimliği ve özgün özellikleri vardır. Bu özelliklerin devamlılığını sağlayabilecek gelecek nesillere aktarımında yardımcı olabilecek en önemli araçlardan bir tanesi de kent müzeleridir. Çünkü kent müzeleri temelde, teknolojinin sunduğu imkanlardan faydalanarak, kültürel birikimi taşıyabilecek nesillere aktarır. Sağladığı tüm bu imkanları ile rekreasyon olanağı sunup aynı zamana turizme destek vermektedir.

KAYNAKLAR

- [1] Altaylı, A. (2011). Müzenin Kentsel Planlama Ve Toplumsal Dönüşümdeki Rolü, 29. Müzeler Haftası Kültür Mirası ve Müzeler Öğrenci Konferansı, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul (pp. 1-10).
- [2] Altınçekiç, P. (2017). Kent Müzeleri Hakkında, <http://arkeopolis.com/kent-muzeleri-hakkinda/> (arrival at 23.07.2018).
- [3] Öztaş, C., Zengin, E. (2008). Yerel yönetimler ve kültür hizmetleri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (54), (pp. 155-180).
- [4] URL-1, <https://www.derszamani.net/kulturel-miras-nedir-kisaca.html> (arrival at 24.07.2018).
- [5] URL-2, <http://www.kentmuzeleri.com/> (arrival at 23.07.2018).
- [6] URL-3, <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=152507> (arrival at 24.07.2018).
- [7] URL-4, <https://gezipegordum.com/bursa-kent-muzesi/> (erişim 15.11.2018).
- [8] URL-5, <https://www.worms.de/en/tourismus/museen/museum-der-stadt/> (erişim 15.11.2018).
- [9] Peker, A. E. (2006). Kentin Markalaşma Sürecinde Çağdaş Sanat Müzelerinin Rolü: Kent Markalaşması ve Küresel Landmark. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- [10] Şen, N., Yetim, A. Ç., Bilici, N. (2014). Kültür Varlıkları ve Müzelerin Engelli Turist Ziyaretine Uygunluğunu Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 1-16.
- [11] ÇEKÜL, 2013. Tarihi Kent Müzeleri ve Arşivleri, ÇEKÜL Vakfı-Tarihi Kentler Birliği Yayınları Kılavuz Kitapçıklar Dizisi 2
- [12] Silier, O. (2010). Dünyada ve Türkiye’de Kent Müzeleri. Ege Mimarlık, 74(3), 16-21.